

FIJOŁEK (55) *sb*

fijołek, fijałek *m* (46), **fijołka, fijałka** *f* (7), *m a. f* (13); *fijołek Mymer*², *FalZioł* (21), *Mącz* (5), *SienLek* (14), *RejZwierz*, *PudłFr* (2), *ZbylPrzyg*; *fijołka, fijałka Murm* (3), *BartBydg* (2); *fijałek* : *fijałka* (1 : 2). ♦ -ek, -ków : -ka : -k- *OpecŻyw* (– : – : 1), *Murm* (– : 2 : 1), *Mymer*¹ (1 : – : –), *BartBydg* (– : 1 : 1), *FalZioł* (6 : – : 15), *RejWiz* (– : – : 2), *RejZwierz* – : – : 2), *Mącz* (2 : – : 3), *SienLek* (5 : – : 9), *RejPos* (– : – : 1), *BielSat* (– : – : 1), *RejZwierz* (1 : – : –), *KochFr* (– : – : 2), *PudłFr* (1 : – : 1), *ZawJeft* (– : – : 1), *Calep* (1 : 2 : –), *WitośLut* (– : – : 1), *SapEpit* (– : – : 1), *KlonWor* (– : – : 1), *ZbylPrzyg* (– : – : 1). ♦ **fijołek, fijołka** (61), **fijałek, fijałka** (4), **chwijolek, chwijołka** (1); *fijał- Calep* (3), *KlonWor*; *chwijoł- WitośLut*.

fij- (29), *fi-* (25), *fii-* (6), *fiy-* (3), *fy-* (3).

fijoł- o jasne (*Cn*: fiołek vel fiólek), *fijał-* a *pochylone*; e jasne.

sg *A fijołek* (5), *fijołka* (5). ♦ *pl N fijołki* (24). ♦ *G fijołków* (14); -ów (1), -(o)w (13). ♦ *A fijołki* (8). ♦ *I fijołki* (6), *fijołkami* (4); -i *OpecŻyw*, *BielSat*, *KochFr*, *PudłFr*, *ZawJeft*; -ami *FalZioł*, *RejWiz*, *SapEpit*; -i : -ami *RejZwierz* (1 : 1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*bot. Viola L. (Rost): roślina kwitnąca z rodziny Violaceae (w Polsce rośnie 27 gatunków), najczęściej mowa o Viola odorata L. (Rost) kwitnącym na wiosnę w lasach; viola Murm, Mymer*¹, *Mącz, Calep, Cn* (66) : *OpecŻyw* 19; *Murm* 116; *Mymer*¹ 18v; wezmi kołaczek z apteki kthore zową Triaľandali/ albo Konfekt s fijołkow. *FalZioł* I 43a; Fijołki bywaią ondzie marcza *FalZioł* II 16c; Rzeczy poľpolite: ktore lekko czyľcią. Paprotka, Fijołki/ fene/ czenturzija/ bez *FalZioł* V 106v; teź Fijołki wľufzone maią być chowane na lekarzľtwa *FalZioł* V 118, I 122c, I49c, 149d, 150a, II 21c (19); Drugim rzędem fiołki zá tym fie zyelenią. Zoľte iedny/ brunatne kwiatki drugie máiac/ Foremnie rozľádzone/ piľkną wonią dáiac. *PejT7is* 23v; *RejZwierz* 142v; *Leucoion*, Wľzelákie fiołki yákieykolwiek fárbu/ teź goździki y ynlze kwiatki. *Mącz* 189d, 498b; Kogo zęby bolewaia/ ma częľto fiołki w winie wárzyć/ á tym zęby płókać *SienLek* 77, 12, 52v, 109v, 116, 160v, X2v; *BielSat* D2v; *RejZwierz* 148v; *KochFr* 97, 122; Iáko rozéy fiołek ná wieńcu nie ľzkodzi/ Táľ żárt ľtátkowi/ gdy go kto k rzeczy przywoźdi. *PudłFr* 10, 10; *ZawJeft* 46; *Calep* 1126b [2 r.]; Y roża y lilia y chwiołki zľcone/ Tymby cudnieyľzą bárwá byľy opátrzone. *WitośLut* A5v; *SapEpit* B3v; kľztaľtną tkaneczkę niechci matká wďzieie/ Z rozey ábo fiołkow wianeczek wwiie. *ZbylPrzyg* B4.

Przysłowie: miedzy Fiołkami/ y pokrzywáć zyele. *RejZwierz* 143v.

Zwrot: »miedzy fijołkami, na fijołki chodźci« = *zajmować się czymś lekkim i przyjemnym* [*szyk zmienny*] (1 : 1); widziľ miła páni/ Y iáć teź tu nie chodzę miedzy fiołkami/ Wianki wiľć/ á mnimaľź ábym proźnowáľ *RejWiz* 33v; Thu rozumieć moźeľ/ iźeć ten nie ná fiołki chodziľ/ gdy powiaďa ľkráżyľem ľwiáť/ á moźeľz báćczyć iźci ten nie ľpi w ľwoich rzeczách. *RejPos* 330v.

zestawienia: »fijołek biały« = *Matthiola incana B. Br. (Rost); leucoion, viola alba Cn* [*leucoion* – *wszelakie fiołki jakiejkolwiek farby, teź goździki i insze kwiatki Mącz* 189d; – *gwoździki polne Calep* (2); *Murm* 116; WEzmi kwiecia Grzybieniewego biaľego, kwiecia Tharnkowego/ kwiecia Bzowego/ Fijołkow biaľych/ kwiatkow Benedyczowych/ Tych wľzyťkich kwiecia rowno/ wypáľ to *FalZioł* II 16c.

»brunatny fijołek« = *hiacynth* lub wg Rost *Matthiola incana* P. Br.; *viola Martia a. nigra a. purpurea* Cn; [*hyacinthus viola purpurea sponte nascens apricis et macris locis. Viola haec suo generali vocabulo appellatur, eadem illi sunt Vaccinia Murm 116; – hyacinkt, szarłatny, fijołkowy kwiat, którym farbują Mącz 159d; marcowy kwiat, iacynt – hyacinthus* Cn] (2): *Murm 116; Vacinium, flos qui alias Hyacinthus dicitur, Brónátny fiołek/ vel ut quidam putant Ritterfporn po niemiecku ziele/ które Ośtrofzki zową Mącz 471d.*

»fijałka jesienna« = *hyacinthus Calep; viola calanthiana* Cn [*cf brunatny fijołek*] (1): *Hyacinthus – Fijałka iesienną. Calep 492a.*

»marcowe fijołki« = *viola Martia a. nigra a. purpurea* Cn [*szyk 2 : 1*] (3): *Marcowé fijołki/ Viola purpurea SienLek 230, Xv, X2v.*

[»fijołki ozimie«: *Fiołki ozimie. Leucoion album et purpureum SienHerb I4b#*]

»żółty fijołek« = *Cheiranthus Cheiri* L. (Rost); *lak pospolity* [*szyk 7 : 3*] (10): *Murm 116; Cheuri [!] – cheiri, dicuntur flores violarum citrini coloris, zolthe ffyolky BartBydg 28v, 59; FalZioł I 82d; Luteae violae, Żółte fiołki. Mącz 200d; SienLek 108v, 200v, Xv, Yv; Iáko żółte fiiálki íádzone w ogrodzie; Iák fię letnie grzybienie kápíe w gnuśney wodzie/ Żółty kwiat rozkládáiąc KlonWor 28.*

Cf FIJOŁKOBRONATNY

AK